

Foto: Anders Gottberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Lomviksgården

Lomviksgården ligger i Älvdalens kommun, inte långt från norska gränsen. Gården uppfördes i mitten av 1800-talet som storbondegård och gränshandelsstation. Gårdens bebyggelse är välbevarad och har få motsvarigheter i landet. Lomviksgården byggnadsminnesförklarades 1991.

Beskrivning

Historik

Lomvikens gård är en storbondegård och gränshandelsstation som uppfördes av Salmon Jonasson 1867-1868. Lomviksgården användes som handelsstation av forkörarna, vilka körde med häst och släde mellan Sverige och Norge och ansvarade för transporten av varor. Oftast skedde transporter vintertid då sjöarna var frysta. Lomviksgården hade ett strategiskt läge för forkörarna som färdades över sjöarna precis vid gården.

Handeln mellan Dalarna och Norge har varit betydande i flera hundra år. På 1600-talet när Röros startade sin gruvdrift så behövde forkörarna köra krut från Falun till Röros. Andra varor som kom från Sverige var stångjärn och det fanns enligt uppgift en lag som forkörarna hade att ”Järnet skall ha vägen” om det var så att forkörare möttes längs med vägen. Ibland var det osäkert läge på sjöarna och det betydde att den som åkte först skulle få mer betalt för sina varor än de andra efterkommande.

Forkörarnas verksamhet är än idag ett levande kulturarv. Dalarna Femund Forkörarförening är en Norsk- Svensk förening, startad 1999, som förvaltar gården idag och driver den som ett levande museum. De har sina hästar i stallet vintertid. På vägen till Röros marknad i februari övernattar de här med sina hästar och slädar. Delar av leden till Röros blev ett Världsarv 2010.

Gårdens bebyggelse är förvånansvärt välbevarad och oförändrad från byggnadstiden på 1860-talet. Detta gäller även byggnadernas interiörer, där såväl målerier som hyllor och paneler finns bevarade. Detta ger Lomvikens gård ett särskilt värde som kulturhistoriskt dokument.

Miljö

Lomviksgården är belägen på södra stranden av gränssjön Flötningssjön (Storbosjön) i Älvdalens kommun, ca 600 meter från den norska gränsen. Det omgivande odlingslandskapet är öppet och storslaget. Gården består av en mangårdsbyggnad i två våningar, en sammanbyggd uthuslänga i timmer innehållande bodar, lador, loge, stall och lagård med mera samt en yngre arrendatorbostad. Byggnaderna är grupperade kring ett stort öppet tun i en upplöst fyrkant och med en del av uthuslängan utskjutande från den östra delen. I gårdsfyrkanten saknas den byggnad som Salmon Jonasson en gång använde som handelsbod.

Figur 1. Lomviksgården ligger i ett öppet odlingslandskap. Foto: Anders Gottberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Byggnader

Lomviksgården består av en mangårdsbyggnad i två våningar från 1867-1868, en sammanbyggd uthuslänga i timmer innehållande bodar, lador, loge, stall och lagård mm samt en yngre arrendatorbostad. Byggnaderna är grupperade kring ett stort öppet tun i en upplöst fyrkant och med en del av uthuslängan utskjutande från den östra delen. Uppställningen följer ett ålderdomligt byggnadsmönster med tradition i 1600-talet.

De äldre byggnaderna är samtliga uppförda i ofärgat av ålder grånat timmer. Samtliga byggnader hade troligtvis pärttak (spåntak) vid uppförandet men har idag plåt- eller tegeltak. I gårdsfyrkanten saknas den byggnad som Salmon Jonasson använde som handelsbod.

Mangårdsbyggnaden är till sin plan en framkammarsstuga, det vill säga en parstuga med två kamrar tillagda till vardagsstugan. Kammaren mellan vardagsstugan och salen, nu avdelad med en vägg, har skåpinredning och tallrikshyllor. Den har troligen fungerat som handkammare och/eller beredningskök, men utan eldstad. Den egentliga matlagningen har troligen utförts i vardagsstugan. Köksinredningen och järnspisen har troligen tillkommit under 1910- eller 1920-talet, då också handkammaren delats av med en brädvägg.

Vardagsstugan och salen har väggmålningar som är daterade 1867 respektive 1868. Målningarna är utförda på slät panel och består både av frihandsmålning, schablonmålning och träimiterad målning. De väggfasta skåpen i vardagsstugan har också träimiterad målning och skåpet i salen har inkomponerats i väggmålningarnas stil. Framkamrarna har också målade träpanel på väggarna, den östra med rester av schablonmålning och den västra troligen ommålade i senare tid. På övervåningen är norra rummet inrett med paneler målade i en tunn ockrakulör. Detta rum är möjligen inrett senare.

Den senare tillkomna arrendatorbostaden är byggd på cementsockel och klädd med rödfärgad brädpanel. Ladugården är uppförd i timmer under tidigt 1900-tal och har betonggolv.

Figur 2. Mangårdsbyggnaden utgörs av en framkammerstuga med välbevarade interiörer. Foto: Anders Gottberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Figur 3. Gårdens bebyggelse ligger samlad i en löst sammansatt fyrkant. Foto: Anders Gottberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Figur 4. Samtliga byggnader på gården, utom arrendatorsbostaden, har grånade timmerfasader. Foto: Anders Gottberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Figur 5. Lomviksgårdens bebyggelse sedd på håll. Foto: Anders Gottberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Byggnadsminnesförklaring

Motivering till byggnadsminnesförklaringen

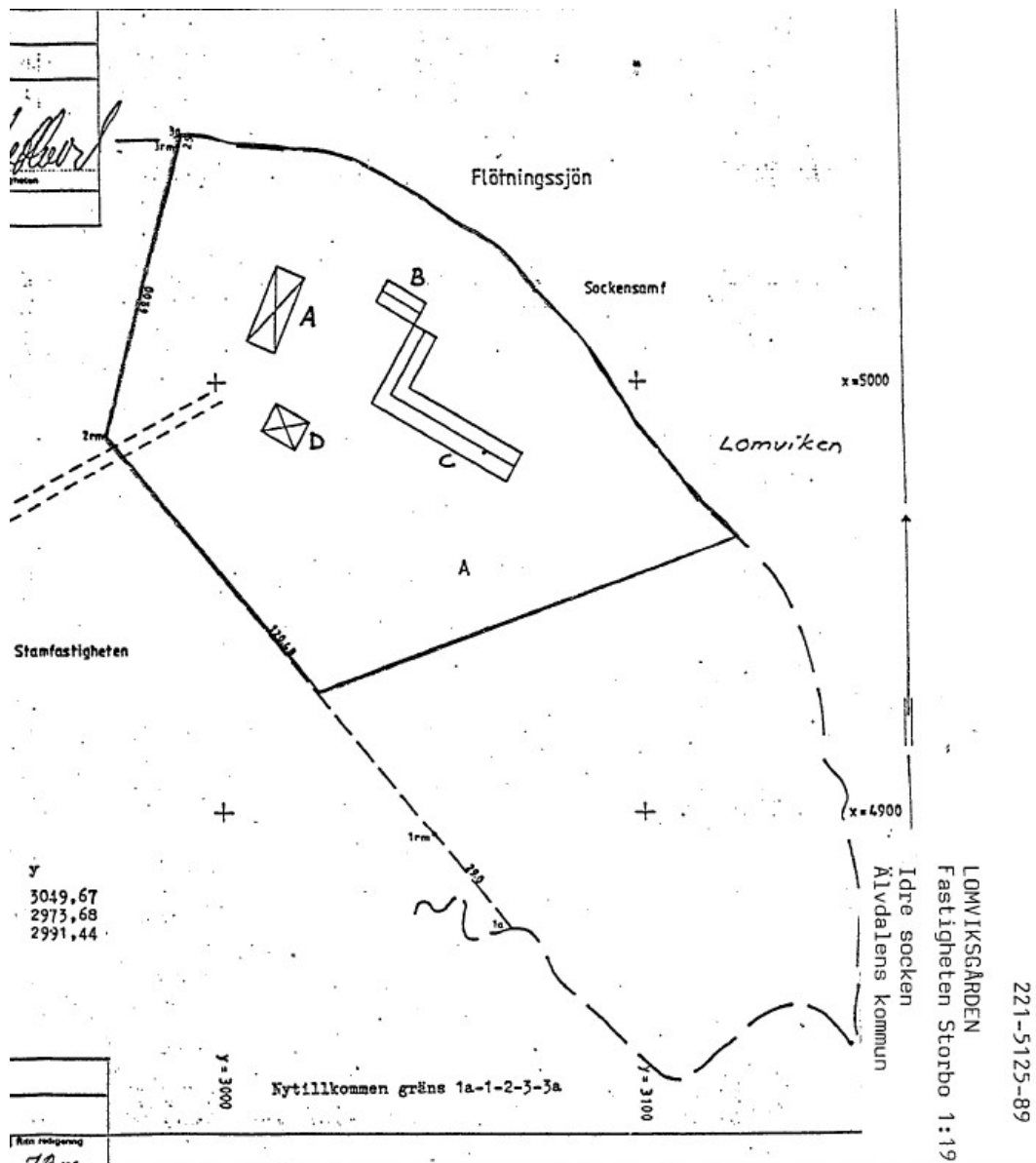
Gårdens byggnader är ovanligt väl bevarade såväl exteriört som interiört. Huvudbyggnadens fasta inredning och innerväggarnas schablondekorationer har bevarats i original. Anläggningens månghussystem har en intressant ålderdomlig uppställning enligt mönster från 1600-talet. Gårdens funktion som gränsgård och handelsstation har få motsvarigheter i landet.

Skyddsbestämmelser

1. Byggnaderna som på situationsplan i bilaga två är angivna med A, B och C1 - C5, får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras.
2. I byggnadernas inre får ingrepp inte göras i stomme eller ändring av rumsindelning.
3. I huvudbyggnaden A skall schablonmålningar, väggfasta bänkar, paneler och hyllor bevaras. Obehandlade ytor skall bibehållas opehandlade.
4. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhållsarbeten skall utföras på sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
5. Det område kring byggnaderna som på situationsplan avgränsats med röd linje, ingår i gårdsmiljön och skall hållas i traditionellt skick.
6. Nybyggnad får endast uppföras på platsen för den tidigare handelsboden och efter länsstyrelsens godkännande. En nybyggnad skall till material, storlek och utformning vara väl anpassad till gårdens byggnadsbestånd.

Samråd skall ske med länsstyrelsen i frågor som rör underhåll och vård av byggnader och område.

Om särskilda skäl föreligger för att ändra byggnadsminnet i strid mot skyddsföreskrifterna får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § KML lämna tillstånd till sådana förändringar.

Figur 6. Situationsplan Lomviksgården, ur beslut 1991.01.31.

Administrativa fakta

Kommun: Älvdalen

Fastighetsbeteckning: Storbo 1:19

Byggnadsminnesförklaring: 1991.01.31

Tillgänglighet: Öppet för besökare.

[Byggnadsminnesförklaring Lomviksgården beslut 1991.01.31](#)
[Lomviksgården i Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister](#)